

”Kirjoittaminen on minulle huumetta”

Runoilija Arja Tiaista on sanottu sanasokeaksi. Sitä ainakin kaupattiin WSOY:stä, kun Arja oli jättänyt ensimmäisen käsikirjoituksensa. Hän kuittaa ongelman kirjoitustekniseksi: Ratkaisuna on oikoluku. Arja palkittiin vuonna 2007 Erityisoppijain liiton Alvar-palkinnolla. Hän oli antanut kasvot lukiongelmaisille.

Arjan lukiongelma kulki tuttua rataa: Koulussa häntä pidettiin tyhmänä. Uskoi siihen kai itsekkin. Tyhmydestä ei pitäisi rangaista, mutta rangaistuksia sateli. Sadistinen opettaja seisotti milloin käytävässä, milloin nurkassa, huusi ja löi sormille kepillä. Syitä löytyi. Kotona isä pieksi huonoista numeroista.

”Olin luokan eniten rangaistu lapsi.”

Ani harvassa runossaan Arja Tiainen on kuvannut lukiongelmansa seurauksia. Kokoelmasta *Palava susi* (1991) löytyy tällainen katkelma:

”...Kaikki oli rannatonta ja ulottumattomissa./
Se on niin syvällä että sitä pidetään toivottomana
tapauksena./ Sille räbistiin ja siitä tehtiin Laiskuuden
Esimerkki./ Yökaudet se lukee läksyjään ja silti
pysyy laiskuuden esimerkkinä./ Se on niin huono
että äitikin pitää sitä huonona./ Se ei tajua miksei
kukaan kuule...”

Kouluun hän silti halusi mennä, koska kaipasi kavereitaan. Perheen lukuisten kodinvaihtojen jälkeen muutos tuli vasta pienessä Tuomaalan kyläkoulussa, jonka opettajapariskunnan menetelmät sopivat Arjalle. Opettaja ei huutanut eikä hakannut.

”Ajatella, meet kouluun, eikä tarvitse pelätä!”

”Koulun on oltava kannustava ja sen tulee tarjota oppiaineiden lisäksi muuta taiteeseen motivoivaa”, sanoo Arja nyt.

Iloisuus pysyi nujertumattomana

Arja Tiainen ei halua uhriutua. Vilkas tyttö ei nujertunut, ei sinne päinkään. Hän oli lapsena intohimoinen päiväkirjanpitäjä. Kotona annettiin lahjaksi aina paperia ja kyniä, pipojen ja villasukkien lisäksi.

”Minua ei saanut masentumaan. Kirjoitin

innoissani ja iloitsin pienistä asioista.”

Olen saanut hienon kuulakärkikynän tai Minut on kutsuttu syntymäpäiville’, hän selaa yhtä ruskettuneista päiväkirjoistaan.

Pieni ihmistaimi, tuleva runoilija, vertasi Anni Swanin kuolemaa sammuneeseen kynttilään.

”Onko tällaisia pateettisia pikkutyttöjä enää?” hän ihmettelee.

”Ja kun olin lukenut Saima Harmajat, tuli tyylikin: Unelmien poika, sinut kohtasin!”

Tiainen hyrähtää nauruun. Se tulee häneltä herkästi.

Tietoisuus kuvataiteilijan tai kirjailijan urasta oli kypsytynyt varhain.

”Täytyy itse haluta.”

Hän luettelee listan ammatteja, joihin hänestä ei koskaan olisi kyennyt. Ei niihin, joissa joutuu ventovieraan ihmisen iholle, eikä liioin pikkutarkkuutta vaativaan.

Supersiskot päästivät itsensä helpolla

Ei Arjasta muiden mielestä pitänyt tulla kirjailijaa, vaan isosiskosta, joka sai ainekirjoituksista kymmit, äidinkielestä kymmit ja kotoa aina lahjaksi kirjoja. Nyt Arja sanoo isosiskonsa pysäyttäneen kehityksensä rippikouluun.

”Hän, kuten niin monet naiset, putosi romantiikan kuiluun.”

Se on näkynyt lukemisen suuntautumisena. Arja itse hakeutui varhain maailman klassikoiden lukijaksi. Mitä vaativampaa, sen parempi. Dostojevskit ja Gogolit löytyivät nuorena.

Arjan mielestä merkityksellistä on myös se, millaisen miehen kanssa menee naimisiin. Miehen tulee kestää kirjoittavaa ja lukevaa vaimoa ja

Arja Tiainen sanoo innostuvansa helposti uusista asioista ja ilmiöistä, kuten nyt räprunoudesta. Ikä ei ole este.

miehen kanssa on voitava vaihtaa fiksuja ajatuksia.

”Mitä minä jollain tollolla teen!”

Kova maailma ajoi Arjan jo nuorena tien päälle. Lifterin repussa seuralaisena kulki Shakespearen näytelmiä. Shakespeare on yhä hänelle maailman suurin kirjailija.

Arja Tiainen on kuvannut nuoruuttaan ja varhaisaikuisuuttaan niin romaaneissaan kuin runoissaan. Rankka rahattomuuden ja työttömyyden kuvaus on vuonna 1974 ilmestynyt hänen toinen kirjansa, pienoisoromaani *Suomi go go*.

Työpaikkaa hakiessa koulutodistusta ei kannattanut näyttää edes työnvälitystoimistossa. Hän vei näyttille piirustuksensa. Niillä irtosi paikka Stockmannilla, ensin arkistossa ja hanttihommissa, sitten somistusosastolla maalaamassa mainoslakaaatteja ja tekemässä näyteikkunoita.

Hän piti työstään.

Anhava kehotti jatkamaan

Runous oli virrannut Arja Tiaisen suoniin jo lapsuudessa, äidin lisäksi Lasten Kalevalasta.

”Jännittävät henkilöt, kiinnostavat tapahtumat ja lisäksi opettavainen.”

Murrosiässä Arja Tiainen lähetti tunnetulle kustantajalle Tuomas Anhavalle katsottavaksi kaksi villiä, shamanistista runoaa. Anhava lähetti shekin ja mukana viestin: Jatka!

Julkaisemisten aika tuli myöhemmin. Arja oli hakenut ja saanut palautetta Nuoren Voiman Liitosta.

Ensimmäiset runot ilmestyivät *Manifestissa* sekä *Teinilehdessä*. Näyttävästi, tunnettujen runoilijoiden rinnalla! Mutta varsinaisesti runoa alkoi syntyä 22-vuotiaana. Sen jälkeen luovuudessa ei ole näkynyt ehtymisen merkkejä.

”Kun sain ensimmäisen kustannussopimukseni, lakkasin pitämästä itseäni tyhmänä.”

Pian esikoiskirjan *Nukun silmät auki* (1971) jälkeen tuli ensimmäinen stipendi.

Mutta toimeentulon eteen oli tehtävä hirveästi töitä – runoilla ei ole elänyt kukaan. Arja tutki kirjastossa Suomessa ilmestyviä lehtiä ja alkoi tarjota eri puolille maata kirja-arvostelujaan.

”Olin saanut julkisuutta ja lehdet olivat otettu, kun noin tunnettu runoilija tarjoaa heille.”

Töitä Arja Tiainen on tehnyt aina paljon ja tekee edelleen.

”Olen puurtaja. Vastaan puhelimeen vain virka-aikana. Päiväsaajan minä luen. Kello neljä alan kirjoittaa ja jatkan iltakymmeneen saakka. Jotain kiinnostavaa saatan katsoa televisiosta. Sitten luen taas ja nukahdan joskus puolen yön jälkeen herätäkseeni taas virkkuna kello neljä. Tarvitsen hyvin vähän unta.”

Ensin syntyy tajunnanvirtaa päivän tapahtumista ja ajankohtaisista asioista. Sitten teksti alkaa tiivistyä. Valmis runo on kuin dynamiittia.

Sanottavaa loputtomiin

Arja kertoo asiaa riittävän niin paljon, että hänen pitäisi elää 130-vuotiaaksi ja pysyä skarppina ehtiäkseen kirjoittaa kaiken haluamansa.

”Luovuus on meri, joka ei ammentamalla tyhjene”, hän tietää.

Hän seuraa tiiviisti maailman tapahtumia kuten ilmastonmuutosta ja suurvaltojen suhteita ja on poliittisesti tietoinen. Mutta ensin hän haluaa sulattaa uudet asiat ja ottaa niistä kunnolla selvää. Hän kuvaa itseään pitkäjänteiseksi ihmiseksi, joka jaksaa odottaa.

Kannan muodostaminen koskee myös ajankohtaista @metoo-kampanjaa. Spontaanisti Arja kokee julkisuuteen tulleiden naisten joutuneen

Arja seuraa edelleen kirjailijoiden sananvapautta. Toinen aviomies, Suomen PEN:n puheenjohtaja Kalevi Haikara toi avioliittoon maailman vainotut kirjailijat ja toimittajat. Pariskunta osallistui vuosia faksin avulla ja konkreettisesti kirjailijain solidaarisuustoimiin.

sadististen miesten vallan väärinkäyttämiksi.

Ikä tuonut hahmotusongelmia

Uutena ilmiönä elämässään Arja Tiainen on kohdannut tasapaino- ja hahmotusongelmat. Se on outo seikka aikuisenakin balettianssia harrastaneelle ja kuntoaan kunnianhimoisesti hoitaneelle naiselle.

”Se on pään sisäistä. On tullut kummaa herkkyyttä”, hän selittää.

Polkupyörällä ajo tai hiihtäminen ei enää onnistu.

Katsomissaan elokuvissa hän kammoaa korkeita vuoria ja aavoja meriä. Suurista betonirakennelmista, kuten silloista, jyrkistä liukuportaista tai kerrostaloista sekä aukeista toreista hän saa paniikkihäiriön. Hän myös eksyy. Kerran Tampereelle matkustaessaan hän ei löytänyt linja-autosamaa eikä toisella kertaa Tampereella hotelliaan, vaan hortoili läpi yön kadulla.

”En voisi ajatella asuvani kerrostalossa, ainakaan kakkoskerrosta korkeammalla.”

Hahmotusongelmasta lienee ollut kyse, kun Arjalta jäi ajokortti saamatta. Hän on pukeutunut sen runoksi kokoelmassaan *Tää tojota ei lähe liikkeelle. Ajopäiväkirja (2006)* ”ONKO KUKAAN HEITÄYTYNYT/ Hakuninmaalla pitkäksen/ hylätyn ajokokeen jälkeen./ repinyt farkkunsaa, ulvonut ääneen?”

Mihin hahmotusongelmat liittyvät, hän ei tiedä. Mutta lavalle yleisön eteen nousemisen hän kokee helpoksi ja hauskaksi. Hänessä elää esiintyvä teatteri-ihminen.

”Pakkaus” koko nainen

Arja Tiainen, 16 teoksen kirjailija, pulppuaa puhetta vuolaasti. Hänellä riittää tarinaa ja kärjekäät ajankohtaisheittonsa hän ryydittää omaperäisellä naurullaan.

”Voi hitsi, ai-ai!”

Hän on kuin shamaani ja mystisiä asioita hän

Arja Tiainen kirjoittaa kahdella mekaanisella kirjoituskoneella. Tietokoneen hankinnassa on toki ollut aietta.

kuvaa itselleen tapahtuvan tavan takaa. Ne liittyvät julkisiin esiintymisiin.

Hänen päästyään esiintymislavalle kaunis kesäpäivä vaihtuu yhtäkkiä rajuksi ukonilmaksi sammuneine valoineen ja selän takaa putoavine tauluineen tai paikkakuntaa ravistelee suomalaisittain epätavallinen maanjäristys – mitä milloinkin.

”Juutun junan vessaan. Lukkojen taakse jääminen tapahtuu usein. Niinpä tietysti, Arja taas, tutut kommentoivat.”

Runous luo tunteita

Runous agitoi, manaa ja nostattaa tunteita. Runous on kulkenut pitkän taipaleen ihmisen rinnalla.

”Runous on alkupamaus. Ensin tulivat kiila- ja solmukirjoitus, sitten runous. Kuninkaiden käsikirjeitä ja kauppiaiden karhukirjeitä seurasivat rakkausrunot”, Arja Tiainen kuvaa runouden

merkitystä.

Runot syntyvät omista ja muiden kokemuksista, ”koetusta ja varastetusta”. Runo on kirjailijan vapaata vyöhykettä. Siinä on lupa liioitella. Realistista ja mielikuvituksen tuomaa sopivassa suhteessa, niistä hyvät runot on tehty.

Arja Tiaisen uusin runokirja on Kirjeitä karkailevalle puolisolalle (2017). Ainakin osan sen runoista voi lukea elämäkerrallisina, lyhyinä katsauksina runoilijan tähän asti eletystä elämästä.